

Вітчінкіна К.О.,
викладач кафедри УДПМ та графіки

Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С.Сковороди

ОБҐРУНТУВАННЯ ЗАСОБІВ ДИЗАЙНУ, ЯК ОСНОВИ ПОБУДОВИ ДИЗАЙН-ПРОЕКТУ

Анотація. В статті розглядаються різноманітні підходи до визначення засобів дизайну, як основи дизайнерського проекту та процесу проектування.

Ключові слова: дизайн, засоби, композиція, проект.

Аннотация. Витчинкина Е.А. Обоснование средств дизайна, как основы построения дизайн-проекта. В статье рассматриваются различные подходы к определению и классификации средств дизайна, как основы дизайнерского проекта и процесса проектирования.

Ключевые слова: дизайн, средства, композиция, проект.

Annotation. Vitchinkina K. Motivation of the facilities of design, as bases of the building design-project. In the article are considered different approaches of the determination and classification of the facilities of design, as bases of a project and a process of the designing.

Keywords: design, facility, composition, project.

Постановка проблеми. Вирішуючи визначену проектну задачу, дизайнер завжди зіштовхується з проблемою вибору засобів, здатних найбільше повно виразити відповідний зміст, донести до глядача відповідну ідею.

Нові художні ідеї, новий зміст визначають розвиток і удосконалювання виразних засобів.

Так, наприклад у декоративному мистецтві роль засобів, способів і прийомів особливо велика. Ганова Т. зауважує, що художньо-образотворчі засоби в декоративному мистецтві рідко «диктують» художній образ, тому пошук засобів, а значить пошук нового, виправдовує будь-які «блукання», і чим вони активніше, тим більше можливостей знайти новий, оригінальний, нетрадиційний спосіб вираження. /1/ Можна сказати, що це твердження справедливо стосовно дизайну.

Але на відміну від декоративного мистецтва в дизайні до сих пір не розроблено в достатній мірі таке поняття, як «засоби». /2/ А звідси постає **актуальна** потреба обґрунтування засобів дизайну.

Саме тому **мета статті** розглянути різні підходи до визначення засобів дизайну та обґрунтувати засоби дизайну, як основу побудови дизайн-проекту.

Розкриттю сутності поняття «засоби» сприяє логіко-семантичний аналіз цього поняття. З цієї метою було вивчено і проаналізовано статті словників, енциклопедій. Так у словнику С.І. Ожегова, Н.Ю. Шведової зазначено: «засіб – прийом, спосіб дії для досягнення чого-небудь» /3/

Таким чином можна зауважити, що засоби дизайну – це прийоми, способи дії для досягнення мети проектного завдання.

Аналіз останніх досліджень. В сучасній теорії дизайну не існує однієї загальноприйнятої класифікації засобів дизайну, але деякі науковці звертаються до:

- визначення засобів композиції в дизайні (А.А. Барташевич, А.Г. Мельников, Т. Числовська, Р. Гілберт, Г.С. Горіна);
- визначення засобів проектного моделювання або засобів проектної композиції в дизайні (В.Я. Даниленко, Ф.М. Пармон, Т.П. Кондратенко, Г.С. Горіна)
- визначення засобів зображення (Г.С. Горіна, Ф.М. Пармон, Т.П. Кондратенко)
- визначення специфічних засобів, притаманних лише дизайну, а не запозичених з декоративного або образотворчого мистецтва (В.Я. Даниленко, В.В. Сьомкін)

Результати досліджень. Такі науковці як, А.А. Барташевич, Р. Гілберт, Г.С. Горіна, А.Г. Мельников, Т. Числовська, визначають засоби композиції.

Так А.А. Барташевич, А.Г. Мельников визначають такі засоби композиції в дизайні: композиційний прийом, пропорції та пропорціональність, масштаб та масштабність, контраст, нюанс та нюансування, метричний повтор або метр, ритм, колір, тіні та пластика. /4/

Г.С. Горіна розглядає такі засоби композиції, як: композиційний прийом, пропорції та пропорціонування, масштабність, контраст, метр та ритм. /5/

Т. Числовська зауважує, що будь-яка композиція в дизайні має певні засоби, найважливішими з яких є: пропорційність, масштабність, композиційна рівновага, єдність характеру форм, колористична й тональна єдність, ритм або метричний повтор будь-яких елементів, колірний й тональний контраст, нюанс, симетрія та асиметрія. /6/

Надійшла до редакції 13.04.2010

Р. Гілберт Визначає такі засоби композиції в дизайні, як: 1) єдність та різноманітність; 2) рівновага, яку вона поділяє на такі види, як симетрична рівновага, асиметрична рівновага та радіальна або колоподібна рівновага; 3) значуща й фокусна точка; 4) пропорції та масштаб; 5) ритм. /7/

Другий погляд на визначення засобів дизайну – визначення засобів проектного моделювання або засобів проектною композиції (Г.С. Горіна, В.Я. Даниленко, Ф.М. Пармон, Т.П. Кондратенко).

До засобів проектного моделювання В.Я. Даниленко відносить: 1) проектну графіку; 2) макетування; 3) словесне моделювання /8/

Ф.М. Пармон та Т.П. Кондратенко розглядають такі види проектних засобів, як: 1) художній ескіз, який виявляє оригінальну ідею; 2) робочий ескіз передає уточнене зображення особливостей моделі, виявляє конструктивні особливості; 3) сторінка журналу мод, яка здебільшого являє собою багатофігурну композицію з текстовим описом; 4) обкладинка журналу мод – виражає зміст журналу; 5) проспект-обзор; 6) альбом-каталог; 7) буклет; 8) плакат-офіша./9/

Г.С. Горіна виділяє такі засоби проектною композиції:

- 1) Фор-ескіз являє собою малюнок силуетного рішення форми, це вираження первинної думки про форму.
- 2) Творчий ескіз являє собою розробку композиції форми костюму, з проробкою колірної композиції.
- 3) Конструктивний або робочий ескіз – це конструктивна схема костюму, виконана здебільшого однією лінією, цей ескіз показує конструктивні лінії, членування, пластику матеріалу.
- 4) Рекламна графіка складається з плакату, проспекту та буклету./5/

Такі науковці, як Г.С. Горіна, Ф.М. Пармон, Т.П. Кондратенко, І.В. Шорохов визначають засоби зображення.

Г.С. Горіна розглядає такі засоби зображення, як:

- 1) Лінія, яка являє собою основу малюнка, лінія має бути виразна, експресивна, привертаюча увагу до форми.
- 2) Пляма, яка являє собою ту чи іншу площу чорно-білого або кольорового заповнення всередині силуету форми, в зображенні форми використовується різна площа пляма./5/

Ф.М. Пармон та Т.П. Кондратенко розглядають лінію, пляму та штрих як основні засоби композиції ескізу./9/

І.В. Шорохов визначає такі засоби зображення, як:

- 1) лінії, плавність, плинність та спрямованість яких дозволяють виявляти пластичні якості форми.
- 2) штриховка (штрих), пластичні якості, якої, на думку автора, відкривають багаті художньо-творчі й технічні можливості. Штрихові лінії здатні надавати зображенню об'ємно-просторові якості.
- 3) пляма (тональна та колірна), тональна пляма, яка використовується для того, щоб в ескізі композиції вирішити тональні контрасти, які закладають основу виразності.
- 4) лінійна перспектива.
- 5) світлотінь, яка застосовується для передачі об'єму предмета. Ступінь рельєфності об'ємної форми пов'язана з умовами освітлення, що має безпосереднє відношення до вираження конструктивної ідеї твору. Ступінь освітленості зображуваного чинить значний вплив на характер колірних та тональних контрастів, на врівноваженість, взаємозв'язок частин та цілісність композиції.

б) колір.

7) повітряна та колірна перспектива використовується для передачі в композиції ілюзії простору./10/

Четвертий підхід пов'язаний з визначенням саме засобів дизайну (В.Я. Даниленко, В.В. Сьомкін), що притаманні саме дизайну та спрямовані на розробку форми предмету, що проектується.

В.В. Сьомкін, як засіб дизайну розглядає образну і морфологічну трансформацію./11/

Він пише: «Дизайнер використовує образну і морфологічну трансформацію як проектний засіб, що дозволяє в певних ситуаціях оптимізувати функціональне, морфологічне і образне функціонування об'єкта». /11; с. 3/

В.Я. Даниленко визначає такі засоби дизайну:

- 1) Стилізація
- 2) Формоутворення
- 3) Дизайнерський аналіз та синтез
- 4) Дизайнерська біоніка. /8/

Таким чином, в процесі аналізу літератури можна зробити висновок, що існує дуже багато різних підходів до визначення засобів дизайну. Саме тому на основі аналізу літератури можна визначити наступні засоби дизайну, поділивши їх на чотири основні види:

- 1) Засоби формоутворення: силует; образна та морфологічна трансформація;
- 2) Засоби композиції: пропорції; ритм; текстура та фактура; контраст та нюанс; єдність стилю;
- 3) Засоби проектування: ескіз, видами якого ми вважаємо фор-ескіз, творчий ескіз, конструктивний або робочий ескіз або технічний малюнок; макетування; словесне проектування;
- 4) Засоби зображення: лінія; пляма (пляма); колір.

Засоби дизайну являють собою основу побудови проекту. Саме тому їх впровадження в навчальний процес повинно сприяти формуванню творчої активності студентів.

Література:

1. Ганова Т.В. Активизация творческого поиска у учащихся средней школы в процессе создания карнавалльно-маскарадного костюма: Дис.... канд. пед. наук. – М., 1996. – 187 с.
2. Генсаретский, Г.П. Щедровицкий. Методологическая картина дизайнера // Программа научн. иссл. лаб. общетеор. иссл. отдела теории и методов худ. констр. ВНИИТЭ. Архив ВНИИТЭ. М., 1965 (см. Теоретические и методологические исследования в дизайне. Избранные материалы. Ч. I. Труды ВНИИТЭ. Техн. эстетика. Вып. 61. М., 1990).
3. С.И.Ожегов, Н.Ю.Шведова. Толковый словарь русского языка. Издательство «Азъ», 1992. http://www.dnet.ua/cgi-bin/koi/DIC/OZHEGOW/ozhegow_s_q.txt (11.10.2005)
4. Баргашевич А.А., Мельников А.Г. Средства композиции //Из книги «Основы художественного конструирования», – Минск: Вышэйшая школа, 1978, с. 91-103 http://library.sredaboom.ru/composition/libr_base_composition1.htm (10.09.2005)
5. Горина Г.С. Моделирование формы одежды. – М.: легкая и пищевая промышленность, 1981. – 184 с., ил.
6. Числовская Т. Композиция в дизайне. <http://www.xxp-design.ru/index.asp?mode=123&typ=lek> (10.09.2005)
7. Rita Gilbert. Living with Art. Therd Edition. Copyright 1992 by Rita Gilbert McGraw-Hill, Inc. 450 p., p. 148-175
8. Даниленко В.Я. Дизайн. Підр.-Х.: ХДАДМ; 2003.-320 с.- 664 ил.
9. Пармон Ф.М., Кондратенко Т.П. Рисунок и графика костюма: учебник для ВУЗов. Под ред. проф. Ф.М. Пармона. – М.: Легпромиздат, 1987. – 208 с., ил.
10. Шорохов И.В. Средства композиции. Из книги: «Основы композиции». http://library.sredaboom.ru/composition/libr_shorohov_composition.htm (08.09.2005)
11. Сьомкін В.В. Образна і морфологічна трансформація в дизайні. Навчально-методичний посібник. – К.: Інститут Підприємництва, Права і Реклами., 2002, 46 с.